

אי־שֶׁצֶבֶא שחרג מהמקובל

אל"מ ד"ר י. ואלך

לפני שבועות מעטים נפטר הוגה־הדעות הצבאי הבריטי הנודע ג'פ.צ' פולר, בהיותו בן 87 שנים. הוא ובן־דורו קפיטן לידל־הרט — ייבדל לחיים ארוכים — גרמו לכך, שמבטי האסטרטגים בכל העולם יופנו לעבר אנגליה בין שתי מלחמות העולם, בבקשם מענה לשאלה הצבאית הנצחית: כיצד נילחם במלחמה הבאה? ואמנם, המענה ניתן — ובדיוק נבואי. אין להפריד את שמו של פולר מתפיסת־היסוד של לוחמה ממוכנת ומשוריינת.

המפנה המכריע בחייו של פולר חל בסוף 1916, עם מינויו כקצין־מבצעים של „קורפוס הטנקים” — חיל, אשר החל מתארגן אז תחת כינוי־ההסוואה „הענף הכבוד לקורפוס מכור נות־היריה”.

עד קבלת מינוי זה, לא היה לפולר כל מושג בעניני טנקים, ואף לא ראה טנק בעיניו. אין הוא נמנה עם הוגי הרעיון של הפעלת טנקים, או עם ממציאי הטנק — כפי שסבורים רבים בטעות. אך מוחו החרוף, מרצו הרב והכרתו שבעזרת הטנק ניתן לגבור על קפאונה של מלחמת־החפירות עקובת הדם, העמידוהו במהרה בראש מטפחי הלוחמה הממוכנת והמשוריינת ומפתחיה.

עם תום המלחמה, טרם יצא חיל־השריון משלב „מחלות הילדות”, הדובקות בהכרח בכל רעיון צבאי חדש, נלחם פולר מלחמה בלתי־נלאית להפצת האפשרויות הגלומות בחיל החדש. זאת עשה במספר רב של תפקידים, בדרגים שונים — כולל שירותו במשרד־המלחמה וכיועץ לראש המטה־הכללי הקיסרי. אך העייפות הכללית מהמלחמה, והרצון לצמצם את ההוצאות הצבאיות, וכן האינרציה המחשבתית והדבקות במסורת, האופיינית כל כך לאי־שֶׁצֶבֶא בבריטניה במיוחד, לא איפשרו מימוש רעיונותיו של פולר (ואלו של לידל־הרט — שאף הוא לחם בעד תפיסות חדשות אלו). כל נסיון להקים צבא חדיש, ממוכן ומשוריין, נתקל בהתנגדות נמרצת מצד בעלי התפיסה המסורתית מ„מועדון הפרשים”.

נראה כי היו לפולר מספר שנים מאושרות, עת כיהן כמדריך ראשי בבית־הספר־למטה, ויכול היה לפתח שם את דעותיו כאות נפשו. אך במרוצת הזמן, כשרעיונותיו לא נתקבלו על־ידי צמרת הצבא, נוצר מצב, בו לא יכלו עוד לנצל את שירותו כלל. עד מהרה החרף הסכסוך שבין הצמרת המסור־תית לפולר עד כדי כך, שלא הוא, אלא קצין־רגלים חסר

נסיון בסוגית תפעול יחידות ממוכנות נתמנה כמפקד כוח משוריין נסיוני ומצומצם שהוקם אז.

בשנת 1918, כשמתקפות־האביב הגרמניות איימו בתחילה להבקיע את קוי בעלות־הברית בזירת־צרפת, החריפה השאלה, כיצד להכניע את הגרמנים סופית ולסיים את המלחמה. פולר עיבד אז את „תכנית 1919”². תכנית זו דרשה יצירת כוח משוריין עצום (2000 טנקים בינוניים ולמעלה מזה), שיופעל במשולב עם חיל־האוויר, כדי לשתק בראש־וראשונה את מרכזי הפיקוד והשליטה של היריב על־ידי חדירת שריון לעומק המערך. „תכנית 1919” לא רק שהעלתה לראשונה את רעיון ה„ארמיה המשוריינת”, המוכרת לנו ממלחמת־העולם השנייה, אלא היא ששימשה בעצם דגם למבצעי „מלחמת־הבזק” (Blitzkrieg) הגרמנית בפולין ב־1939 ובצרפת ב־1940. אכן, „אין נביא בעירו”; ותשומת הלב לכתביו של פולר במולדתו היתה מועטת — בעוד שקצינים גרמניים שתו את דבריו בצמא. רב־השריון הגרמני, גודריאן, ומפקדים גרמנים אחרים, הודו בפה מלא, שאת רעיונותיהם לארגון כוח־משוריין גרמני ולתפעולו שאבו מתורתם של פולר ולידל־הרט. גם בצבא־האדום נקבע על־ידי המרשל טימושין קו, ספרו של פולר על הלוחמה המשוריינת כספר של קרי־את־חובה לקצינים.

אין נוהגים לומר בשעת הספד דברים בגנות המת. אך כחיילים ישראליים וכיהודים לא נוכל להימנע מהזכרת מגרעותיו של פולר. הקורא בזכרונותיו³, שראו אור ב־1936, יזעזע משירי־ההלל לפאשיזם האיטלקי של מוסוליני, ויבין בנקל, שאף לא היה עוין לנאציזם של היטלר. ב־1935 היה הוא הזר היחידי שהוזמן לתמרון הראשון של הצבא הגרמני מאז עלות היטלר לשלטון.

לא יפלא איפוא שפולר נעשה חבר במפלגה הפאשיסטית של מוסוליני. אף לאחר הנצחון הסופי של הדמוקרטיה המערבית על גרמניה ואיטליה, נשאר הוא עוין לרעיון הדמו־קרטי וצייד במשטר הטוטליטארי. עד סוף ימיו הזכיר את וינסטון צ'רצ'יל רק בזילזול, וממילא היה גם אנטישמי, ונתן לכך ביטוי בלתי־מרוסן בספריו. כך, בנתחו את מלחמות נפוליון, הוא מתאר „כיצד השתלט ההון היהודי (הרוטשיל־דים) על אנגליה, ומנע ממנה השתלבות בקהיליה אירופית”; ונלסון, המנצח בקרב טרפלגר, לא היה לדעתו גיבור לאומי, אלא כלי־שרת בידי אילי־ההון היהודים — שהתנגדו למגמת נפוליון לאחד את אירופה.

פולר כתב כ־40 ספר. חלקם עוסק בבעיות הלוחמה הממוכנת והמשוריינת, חלקם הם נסיונות של כתיבה פילוסופית (בעי־קר בעניני דתות המזרח), אך רובם עוסקים במחקרים היס־טוריים, ודוקא בתחום זה בולטת, בצד תיאור שוטף ומבריק, המתודה ההיסטורית הפסולה.

ברם, על אף הבקורת שהשמענו, אין להתעלם מן העובדה, שפולר היה חלוצה ונביאה של תקופה חדשה בלוחמה; ואין לתאר כלל את פני המלחמה החדישה בלי רעיונותיו ותורתו.

1. Heavy Section, Machine-Gun Corps.

2. עיקרי תכנית זו יודפסו באחת החוברות הקרובות של „מערכות”.

3. Fuller, Memoirs of an Unconventional Soldier, London 1936.